

A londoni Tate Gallery

Összeállította: Fenyves György és Réczei Róbert
Szakmai tanácsadó: Havas Lujza
Szerkesztette: ifj. Bartha Lajos

Kiadja:
a Magyar Diafilmgyártó Vállalat
Budapest

1. Az angol barokk festészet az itáliai és holland művészet nyomdokain haladt. Jó példája ennek WILLIAM DOBSON (1610–1646) Endymion Portert ábrázoló alkotása. (1643–1645).

2. Van Dyck tanítványa volt a holland születésű PETER LELY (1618–1680). Művein az olasz portréiskola hagyományai is felismerhetők. Erre vall a „Két hölgy a Lake családból” című képe (1660 körül).

3. Caravaggio északi követője JOSEPH WRIGHT of DERBY (1734–1794), akinek 1768-ban készült „Madárkíséret a légszivattyúval” című képén első ízben nyert kifejezést a kor tudományos érdeklődése. Stílusa mellett ez is jellegzetes barokk vonás.

4. Az életet lélektani helyzetekre építve, drámaian, de kis-sé színpadszerűen festi WILLIAM HOGARTH (1697–1764). „A Graham gyerekek” című képét 1742-ben készítette. Az angol nemzeti festészet legnagyobb úttörője már a következő évszázad realista irányzatának előfutára.

5. A színpadszerűséget még jobban érzékelteti „A calais-i kapu” avagy „Oh, az öreg Anglia roastbeefje” (1748). Bár nem tartozik legnagyobb alkotásai közé, általában humora és szatírája egyik legjellegzetesebb jelentkezésének tartják. Hogarth ábrázolásmódja annyira egyéni, hogy kortársaiéval sem hasonlítható össze.

6. Sir JOSHUA REYNOLDS (1723–1792) portréja, a „Lady Bamfylde” (1776–77) rubensi hatásokra utal. Az élettől duzzadó alak, a ruha gazdag redőzete mögött a háttér már az angol festészet jellegzetességét mutatja. A jeles művész sokat fáradozott az angol piktúra külföldi népszerűsítéséért.

7. Olasz iskolán nevelkedett a klasszikus stílusú tájfestő: RICHARD WILSON (1714–1782). Legtöbb művén a Temze-völgy tájaival találkozhatunk. Ezt ábrázolja ez a képe is, amelynek címe a „Hunslow-i hangárnál” (1770 körül).

8. A portretista THOMAS GAINSBOROUGH (1724–1788) tájfestményeit pontos megfigyelés és költői látásmód jellemzi. Közülük egyik leghíresebb és legjellegzetesebb a „Piaci szekér” (1786).

9. Egészen sajátos művész WILLIAM BLAKE (1757–1827), a misztikus lelkű költő és festő. Az „Ádám teremtése” című képén, Michelangelo híres művével ellentétben (ahol a te-

hetetlen anyag a teremtő könnyed érintésétől életre kel), Isten itt alig tudja életre támasztani Ádámot, akinek bukását már a lábszárára tekeredő kígyó is jelzi (1795).

10. Látomásszerű a Dante Isteni színjátékához készült (és befejezetlenül maradt) illusztráció-sorozata, amelynek egyes darabjaival közel jutott a századforduló szimbolizmusához. A bemutatott jelenet színhelye a Purgatórium: „Beatrice elvezeti Dantét a kocsitól” (1824–27).

11. THOMAS GIRTIN (1775–1802) térképészből lett festő. Rövid életének talán leghíresebb műve a „Fehér ház” (1800), amely az impresszionizmushoz áll közel.

12. JOHN CONSTABLE (1776–1837) fényben úszó színeinek hatása utóbb Delacroix műveiben is fellelhető. Tájélatása, egyéni tájfestő stílusa számos időtálló alkotásában figyelhető meg, mint például a „Brightoni lánctmóló”-ban (1824–27).

13. Nemes egyszerűség, tökéletes technika, lényegretörés jellemzi Sir THOMAS LAWRENCE (1769–1830) portréit. Klasszikusan szép műve a „Lieven hercegnő” (1820), később szintén erős hatással volt Delacroix-ra.

14. SAMUEL PALMER (1805–1881) élete első felében szülőföldjét, Kentet látomásszerű és expresszionista módon ábrázolta. Ilyen például a „Dombos táj” című alkotása (1826).

15. A romantikus tájfestészet kalandos egyéniségű autodidaktája, JAMES WARD (1769–1859), állatképeivel lett ismert. Egyik leghíresebb műve a „Regent's park részlete – tehéncsordával” (1807).

16. Hosszú életében igen jelentős művészi utat tett meg J. M. W. TURNER (1775–1851), az egyik legjelentősebb angol festőóriás. Korai képeinek drámaian részletező stílusát még megfigyelhetjük a „Hajótörés: a halászbárka erőfeszítése” (1805) című képen.

17. Két esztendővel későbbi műve, a „Folyó menti ház fákkal és juhokkal” jelentős szemléletváltozást bizonyít. Színei lágyabbakká, festőisége líraibbá válik. Fokozatosan a tájfestészet felé fordul.

18. Témalátása romantikus, de festési módja az impresszionizmus közvetlen előfutára. Egyik legszebb példája ennek a „Sziklás öböl klasszikus figurákkal” (1828) című mun-

kája. A fények játéka, az oldott körvonalak már az impreszionizmus útját mutatják.

19. Sussexi otthonában a petworthi kastélyban festette ezt a képét: „A petworthi park, távolban a tillingtoni templom”-ot (1830), amelyet sokan legjelentősebb művének tartanak. Képein egyre inkább a párában, ködben, füstben elmosódó fények uralkodnak.

20. Harmadik velencei útja festészetének leggazdagabb korszakát eredményezte. Ennek köszönhető az igazán csak az 1955-ös restaurálás után értékelhető remeke, a „Velenec: Piactér a víz felől” is (1835).

21. Munkássága utolsó szakaszában festői látásmódjai a színek és fények csodás szépségű szimfóniáiban ölt testet. E színek kompozíciók egyikét mutatjuk be a „Part felé közeledő jacht” (1840–45) című képével.

22. Az önmagát preraffaelitának nevező festői irányzat vezéralakja volt DANTE GABRIEL ROSETTI (1828–1882). Amint a „Szent György esküvője Sabra hercegnővel” (1857) című vízfestményén is látható, a preraffaeliták a keresetlen természetességre és a dekoratív hatásokra törekedtek; ezt a Raffaello előtti, XV. századi itáliai festészetben vélték felismerni.

23. A preraffaelita irányzat jegyei ismerhetők fel Sir JOHN EVERETT MILLAIS (1829–1896) művein, aki gyakran fordul a szellemi lét és a túlvilág felé. Modern szemlélettel párosult klasszicizmusának érdekes példája a „Krisztus a szülői házban” (1850).

24. Ugyanennek az irányzatnak jellegzetes képviselője WILLIAM HOLMAN HUNT (1827–1910) „Claudio és Isabella” című képével (1850).

25. FORD MADDOX BROWN (1821–1893) húsz esztendővel a barbizoni iskola megjelenése előtt már az ún. barbizoni technikával dolgozott. A természet közvetlen megfigyelése, teljes napfény, ragyogó kék ég, erős sárgák, vörösek, harsogó zöldek – ez jellemzi a „Szállításra váró osztagok” (1854) című képét.

26. A realitáshoz szenvedélyesen ragaszkodó WILLIAM DYCE (1806–1864) az olasz iskola hagyományait sem tagadta meg. Leghíresebb alkotása a „Pegwell-öböl, Kent – emlékezés 1853. október 5-re” (1859–60).

27. WALTER GREAVES (1846–1930) mindössze 16 éves volt, amikor megfestette a „Hammersmith-híd a csónakverseny napján” (1862 körül) című képét. Talán ez magyarázza a később híressé lett és a naiv festészethez sorolható kép rajzának és színeinek gyermekes vonásait.

28. Az ír származású JAMES McNEILL WHISTLER (1834–1903) élete javát Párizsban és Londonban töltötte. Itt festette a „Kis fehér lány” című képét, amelyet 1864-ben állított ki – és majdnem olyan szenzációt keltett vele, mint Manet nevezetes festménye, a „Reggeli a szabadban”.

29. A puritán JOHN S. SARGENT (1856–1925) színeiben érdektelen, de jellemalkotásban szinte egyedülállóan erős. Egyik barátnőjéről készült festménye, a „Vernon Lee portréja” (1881), már-már a karikatúra határát érintve mutatja be az éles eszű, túlérzékeny modellt.

30. Az impresszionista WALTER RICHARD SICKERT (1860–1942) az árnyalatok két szélsőségével dolgozott. „A velencei Szt. Márk templom belseje” (1901–3) című képén a tompa tónusból élesen csillan elő néhány világos, derült fénypont.

31. Festői fejlődésének egyik átmeneti szakaszában, a húszas években uralkodó modern irányzatok hatása alatt GRAHAM SUTHERLAND (szül. 1903) Blake és Palmer tájfestő hagyományait kívánta folytatni. E kísérletének érdekes alkotása a „Bejárat egy sikátorba” (1939).

32. BEN NICHOLSON (szül. 1894) a legelső absztraktok egyike a szigetországban. A Tate Gallery hat művét őrizi. Ezek közül most a „Festmény” címűt (1937) mutatjuk be.

33. „A háború művésze vagyok, háború nélkül” – írta önmagáról PAUL NASH (1889–1946), aki a „békés pusztulás” szomorú vízióit vetítette vásznaira. E víziók egyik leg-híresebbike az „Oszlop és a Hold” (1932–42).

34. A háború JOHN PIPER (szül. 1903) munkásságát is alapjaiban befolyásolta. Árnyalatok nélküli koloritjával gyakran ábrázol romokat, mint például a „Sommerset palota, Bath” (1942) kompozícióján.

35. VICTOR PASMORE (szül. 1908) az absztrakciót később a festék használatának tagadásáig vitte olyannyira, hogy műveit műanyagból „formálta”. Ez azonban még egy „ha-

gyománys" alkotása: „Spirális motívum, zöldben, ibolyában, kékben és aranyban" (1950).

36. HENRY MOORE (szül. 1898), a szobrász kevés számú, vízfestékekkel színezett toll- és tusrajzainak egyike a „Két ülő asszony" (1940), amely egyik emlékművének legelső vázlatai közé tartozik.

37. A külföldi gyűjtemény értékes kincse HENRI de TOULOUSE-LAUTREC (1864–1901) „Két szerető" című festménye (1894), amelyet a művész nyilvánosház-képsorozata legjobban sikerült darabjának tartanak.

38. VINCENT VAN GOGH (1853–1890) munkásságát utolsó alkotó periódusának híres festménye, az 1888–89-ben készült „Szék és pipa" képviseli. A képen megfigyelhető a festő jellegzetes, szaggatott vonalokból összeálló alkotómódszere.

39. Az „Asszony az öltözőasztalnál" (1894) EDGAR DEGAS (1834–1917) egyik legjelentősebb munkája. Egy magángyűjteményből került a Tate Gallerybe.

40. A drezdai múzeum falán függött 1938-ig, amikor is Hitler mint egy „degenerált művészet termékét" eladatta az expresszionista EDWARD MÜNCH (1863–1944) remekét, a „Beteg gyerek"-et (1906–7). A kép szomorú hangulatát jóformán csak tónusaival érzékelteti.

41. PABLO PICASSO nagyszerű kék-korszakának egyik alkotása, az „Asszony ingben" (1905), már 1910-ben a gyűjtemény birtokába került. Egy jószemű művészeti pártoló vásárolta meg a mai értéknek ezredrészéért.

42. A fauvizmus, a „vadak" egyik királya, ANDRÉ DERAIN (1880–1954), Vollard az ismert műgyűjtő meghívására érkezett Londonba. Itt festette híressé vált képét, a „Temze kikötője Londonban"-t (1906). A festő érzelmei szerint torzítja el a formák és színek látványát.

43. A „Szent Martin kapu" (1911) MAURICE UTRILLO (1883–1955) korai útkeresésének terméke. A későbbi nagy értékek még alig jelentkeznek benne, de mint egy alkotói periódus jellegzetes darabja, a maga nemében értékes.

44. Az analitikus kubizmus egyik megalapítója JUAN GRIS (1887–1927). Az irányzat jellegzetes darabja a Tate Galleryben őrzött alkotása, az 1914-ben festett „Ablakredőny" is.

45. MARC CHAGALL (szül. 1887) különböző irányzatokkal kísérletezett, míg 1915-ben megalkotta első, letisztultabb, már későbbi művészi elképzeléseire utaló „Magányos Költő”-jét. A kép színei valóban az egyedüllét érzését sugározzák.

46. HENRI MATISSE (1869–1954) egyik legszebb tájfestő munkája, a „Fa, Etang de Trivaux előtt” (1916). A kép a Matisse otthonától néhány mérföldnyire fekvő erdőben készült.

47. PAUL KLEE (1879–1940) négy műve található a képtárban. Ezek közül legjelentősebbnek az „Egy lány kalandjai” (1922) címűt tartják. Valamennyi kép az angliai Klee-kiállítás után (1945) került a gyűjtemény birtokába.

48. Az expresszionista **OSCAR KOKOSCHKA** (1886–1966) kilenc hónapot töltött Angliában, és itt festette a „Polperro Cornwall”-t, amelyet 1941-ben Benes, a volt csehszlovák államelnök ajándékozott a Tate Gallerynek.

49. JUAN MIRO (szül. 1893) „Asszony és madár a holdfényben” (1949) című művén hallatlan színérzék, térábrázoló erőt, tetszetős játékosságot figyelhetünk meg.

50. FERNAND LEGER (1881–1955) élete végén többször is feldolgozta ugyanazt a témát, az asszonyok és virágok kapcsolatát. Ezek közül talán a legsikerültebbnek az itt bemutatott „Virágot tartó asszonyok” (1954) mondható.